

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้านเพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้องค์การต่างๆ ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททั้งภายในและภายนอกองค์การ ในยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนั้น ทำให้องค์การต่างๆ ต้องปรับสภาพเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อสร้างรากฐานขององค์การให้มีความเข้มแข็งมั่นคงและพัฒนาให้เป็นองค์การที่ยั่งยืนและดำเนินต่อไป กระแสโลกาภิวัตน์นั้นยังได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการจัดการศึกษาที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้เท่าทันต่อสถานะแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนั้น โดยเฉพาะการสร้างองค์ความรู้ในสังคมนั้น มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551 หน้า 2-3) การจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่สังคมข้อมูลและเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง โรงเรียนซึ่งเป็นองค์การที่จัดการศึกษาในขั้นต้นให้แก่เยาวชนของชาตินั้น ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความสมดุลทางสังคม เพื่อนำองค์การเข้าสู่สังคมของการเปลี่ยนแปลงดังนั้น การบริหารการศึกษาจึงมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม โดยโรงเรียนจะมีอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองมากขึ้น และมีการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากชุมชน

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ โดยได้กำหนดกรอบการพัฒนาการศึกษาไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ยึดวัตถุประสงค์หลักแห่งชาติเป็นแม่บทหลัก เพื่อเป็นกรอบการกำหนดนโยบาย ทิศทางการพัฒนา การลงทุนของภาคเอกชนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดสรรงบประมาณฯลฯ ดังนั้น ทุกหน่วยงานจะถูกกำหนดจากยุทธศาสตร์ชาติ (วิสัยทัศน์ประเทศระยะ 20 ปี) และยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะ 5 ปี เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม และยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ประกอบด้วย 1) พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต 2) การยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง 3) ปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ 4) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพที่ดี และ 5) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทยมาโดยตลอด ที่เน้นการพัฒนาคนเพื่อการพัฒนาประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์และแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ดังนี้ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการ

พัฒนาประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลักที่สำคัญ คือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อให้เด็กในวัยเรียนทุกคนได้เรียนอย่างมีคุณภาพ และพบว่าในปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ซึ่งส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญที่เหมือนกัน คือ 1) บุคคล ชุมชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากที่ไม่ทราบว่าในปัจจุบัน ยังมีความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของประชากรในวัยเรียน และบุคคล ชุมชน หน่วยงานเหล่านั้นก็ตระหนักดี และพร้อมจะให้การสนับสนุนการศึกษาให้มีคุณภาพใกล้เคียงกันทั่วทั้งประเทศ 2) ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานศึกษาขนาดเล็กยังขาดความครอบคลุมถูกต้องเป็น ปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์ (GIS) ระบบสารสนเทศ สถานศึกษาขนาดเล็ก แผนที่แสดงที่ตั้งของสถานศึกษาขนาดเล็ก 3) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้อง คมชัดและครอบคลุม มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพได้อย่างชัดเจนจะทำให้องค์กรพัฒนารุดหน้าไปอย่างรวดเร็วกว่า องค์กรที่พัฒนาไปอย่างไร้ทิศทาง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กขึ้นในทุกระดับ โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความขาดแคลนของสถานศึกษาขนาดเล็ก เป็นสำคัญ 4) สถานศึกษาขนาดเล็กได้รับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวน้อย ทั้งนี้เนื่องจากมี จำนวนนักเรียนน้อย หากงบประมาณรายหัวนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็กนำไปเป็นค่าหนังสือ/ แบบเรียน/แบบฝึกหัดแล้ว ก็ยิ่งทำให้มีงบประมาณสำหรับนำไปพัฒนาสถานศึกษาน้อยลงไปอีก ทำให้ แหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ หนังสือเรียนในสถานศึกษาขาดแคลนไม่เพียงพอ 5) สถานศึกษาขนาดเล็กมีโอกาสได้รับการจัดสรรครุภัณฑ์โดยเฉพาะอุปกรณ์เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์น้อยมาก ดังนั้นจึงทำให้นักเรียนในสถานศึกษาดังกล่าวกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสที่จะได้รับ การศึกษาอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ จะได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นเป็นกรณีพิเศษ 6) สถานศึกษาขนาดเล็กยังขาดสื่อการสอน ที่จะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547, หน้า 10) นอกจากนั้นห้องสมุดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอน ตามหลักสูตรใหม่ ซึ่งต้องการให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ปัจจุบันงบประมาณเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหนังสือห้องสมุดอยู่ในงบอุดหนุนนักเรียน ดังนั้น จึงทำให้สถานศึกษา

ขนาดเล็กมีสื่อการเรียนการสอนและหนังสือห้องสมุดน้อยทั้งๆ ที่นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กก็จำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องต่างๆ เหมือนสถานศึกษาขนาดใหญ่ 7) สถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาที่คล้ายกันอยู่ประการหนึ่งก็คือ การขาดแคลนครู ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาได้ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครู ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อย ดังนั้นจึงทำให้จำนวนครูไม่ครบชั้นเรียนประกอบกับปัจจุบันมีงานธุรการหลายอย่างที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำในฐานะที่เป็นหน่วยงานนิติบุคคลจึงทำให้เกิด สภาวะขาดแคลนบุคลากรในสถานศึกษาขนาดเล็กเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และคุณภาพของนักเรียนอย่างแน่นอน 8) สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่มีปัญหาที่เหมือนกันอยู่ประการหนึ่ง คือ ครูไม่ครบ ชั้นเรียน ซึ่งนอกจากจะแก้ปัญหาโดยการยุบรวมหรือหลอมรวม สถานศึกษา สรรหาบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยสอน ปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่หมดไป ดังนั้นคงต้องใช้ มาตรการในการบริหารจัดการ เช่น บุคลากร ซึ่งจะมีทั้งการบูรณาการเนื้อหาวิชาหรือ บูรณาการชั้นเรียน แต่กรณีหลักการสำคัญในการพัฒนาครู คือไม่ทิ้งห้องเรียนเน้นการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 9) สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่จะขาดแคลน ปัจจัยด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาครู ไม่ครบชั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่ง พัฒนาครูในสถานศึกษาขนาดเล็กเกี่ยวกับรูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน 10) การนิเทศติดตามผลจะสามารถเสริมจุดเด่นแก้ไขจุดด้อยของ สถานศึกษาขนาดเล็ก และยังช่วยเสนอแนะเกี่ยวกับโอกาส ปิดกั้นโอกาส หรือข้อจำกัดใน การทำงานของสถานศึกษาและ 11) การพัฒนาคุณภาพในสถานศึกษาขนาดเล็กจะบรรลุ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทยโดยรวมอาจกล่าวได้ว่ายังเป็นปัญหาอยู่ดังที่ธงชัย ชิวปรีชา (2551) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลในกำกับของรัฐ ของต่างประเทศ พบว่า โดยทั่วไปแล้ว โรงเรียนในลักษณะนี้ มีอำนาจในการบริหารวิชาการโดยเน้นการ ตอบสนองความต้องการของชุมชน โรงเรียนมีหลักสูตรเป็นของตนเอง สามารถจัด โปรแกรมการเรียนการสอนได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ออกแบบร่วมกันระหว่าง ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความอิสระจากกฎเกณฑ์และการควบคุมแบบโรงเรียนทั่วไป มีอิสระในการบริหารงานบุคคล ที่สถาน ศึกษาสามารถคัดเลือกครูและกำหนดมาตรฐาน สถานศึกษาเป็นของตนเอง มีสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้บริหารความสำเร็จของการบริหารจัดการโรงเรียนนิติบุคคล ไม่ได้อยู่ที่ว่าเป็น

โรงเรียนนิติบุคคล หากแต่อยู่ที่ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จพร้อมมูล คือ มีคณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถสูงในการกำหนดนโยบายและกำกับดูแล อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถรอบรู้ทางการบริหารจัดการและงานวิชาการ มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหาร จัดการ ครุมีจำนวนเพียงพอมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพของตน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน

ปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กนับวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในทุกๆ ป สาเหตุอาจมาจากอัตราการเกิดของประชากรน้อยลงเนื่องจากการคุมกำเนิดที่โตผล สภาพสังคมบริบทที่เปลี่ยนไปรวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจที่ทำให้มีบุตรน้อยลง และปัจจุบันการคมนาคมมีความสะดวกในการเดินทาง เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น และมีโรงเรียนเอกชนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากรัฐบาลให้การสนับสนุนด้านการศึกษา ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในเมือง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า จึงทำให้เด็กนักเรียนลดลงเรื่อยๆ ซึ่งไม่คุ้มค่ากับการลงทุนในการจัดการศึกษา และทำให้โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ ประสบปัญหา คล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องในทุกๆระดับที่มีส่วนการจัดการศึกษาและการพัฒนาคน ไม่ว่าจะเป็นระดับรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ

ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงโดยมีคุณภาพมาตรฐานเดียวกัน จึงต้องมีการกำหนดกลยุทธ์หรือเครื่องมือทางความคิดที่สำคัญของผู้บริหารทุกระดับ ทั้งนี้เพราะโดยภาระหน้าที่ ผู้บริหารมีความรับผิดชอบในการนำองค์กรไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงประสงค์ ด้วยการคิดค้น ทางเลือก หรือวิธีการที่เหมาะสม การขาดความสามารถของผู้บริหารในการวางแผน ย่อมเป็นผลให้องค์กรนั้นขาดความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และบางครั้งรุนแรงอีกด้วย ที่สำคัญผู้บริหารต้องมีทักษะที่สำคัญ ดังนี้ 1) การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร 2) การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ 3) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัญหาความต้องการขององค์กร 4) การกำหนดทางเลือกและการตัดทางเลือก 5) การกำหนดกลยุทธ์และการตัดสินใจกลยุทธ์ และ 6) การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์จึงมิใช่เป็นเพียงการทำหน้าที่ของผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังเป็นจิตสำนึกที่ผู้บริหารทุกคนต้องใช้ประกอบการตัดสินใจของตนเพื่อสร้างความ

เจริญก้าวหน้าต่อองค์กร ซึ่งต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์
 จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องสนใจใฝ่รู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะทำให้การ
 บริหารองค์กรอยู่รอด บังเกิดผลดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับธีระ รุญเจริญ
 (2550) ในการบริหารจัดการศึกษา มีความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นมืออาชีพ
 จึงจะทำให้การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และมีคุณภาพตามที่พึง
 ปรารถนา ทั้งนี้เนื่องจากหลักการและเหตุผลหลายประการ ได้แก่ ปัญหาในการบริหารจัดการ
 การศึกษามีมากมาย การมีกฎหมายกำหนดให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง
 และให้มีมาตรฐานวิชาชีพ ความจำเป็นในการยกระดับการบริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพ
 ชั้นสูงให้สง่างาม

จากเหตุผลความสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในการจัด
 การศึกษาให้กับผู้เรียนดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหาร
 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) เพื่อใช้เป็นแนวทาง
 ในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลพร้อมทั้งใช้เป็นสารสนเทศใน
 การศึกษาค้นคว้าในด้านวิชาการหรือการวิจัยครั้งต่อไป

คำถามการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งคำถามการวิจัยไว้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการ
 ปฏิบัติงานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
 ขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579)
 อยู่ในระดับใด
2. กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษา
 แห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ควรเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ของปฏิบัติงานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579)
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579)

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญของการวิจัย ดังนี้

1. ประโยชน์เชิงวิชาการ
 - 1.1 ได้ข้อเสนอกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางการปฏิบัติ เพื่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.2 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นองค์กรที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในอนาคต
2. ประโยชน์ในการประยุกต์ใช้
 - 2.1 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติของกลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อให้มีมาตรฐานคุณภาพของการ

ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการภายในองค์กรแห่งนี้และแห่งอื่นๆที่มี
บริบทคล้ายคลึงกัน

2.2 ได้ข้อมูลสารสนเทศข้อมูลกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579)

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการ
ศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกลยุทธ์ ได้แก่

1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าหมาย

1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหาร
โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ได้แก่ 1) ด้าน
การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2) ด้านการผลิตและพัฒนา
กำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
3) ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) ด้านการ
สร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการศึกษา
เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของ
ระบบบริหารจัดการศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการวิจัย
ดังนี้

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการ
ศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) มีจำนวนทั้งสิ้น 13,492 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) จำนวน 373 คน ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) จำแนกเป็น 2 กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.2.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากหลายภาคส่วน ประเมินโดยอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 10 คน เป็นนักวิชาการการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน ผู้บริหารระดับจังหวัด จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน เพื่อตรวจสอบกลยุทธ์ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2.2.2 กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เชี่ยวชาญในการประชาพิจารณ์ร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากหลายภาคส่วน จำนวน 50 คน เป็นนักวิชาการการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารระดับจังหวัด จำนวน 4 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 44 คน เพื่อตรวจสอบร่างกลยุทธ์ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

3. ขอบเขตด้านวิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ซึ่งแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ 8 ขั้นตอน คือ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การยกร่างกลยุทธ์ มีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการทำกลยุทธ์ ขั้นตอนที่ 5 การสร้างกลยุทธ์ ระยะที่ 3 ยืนยันและสรุปผล มีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 6 การประเมินร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขั้นตอนที่ 7 การจัด

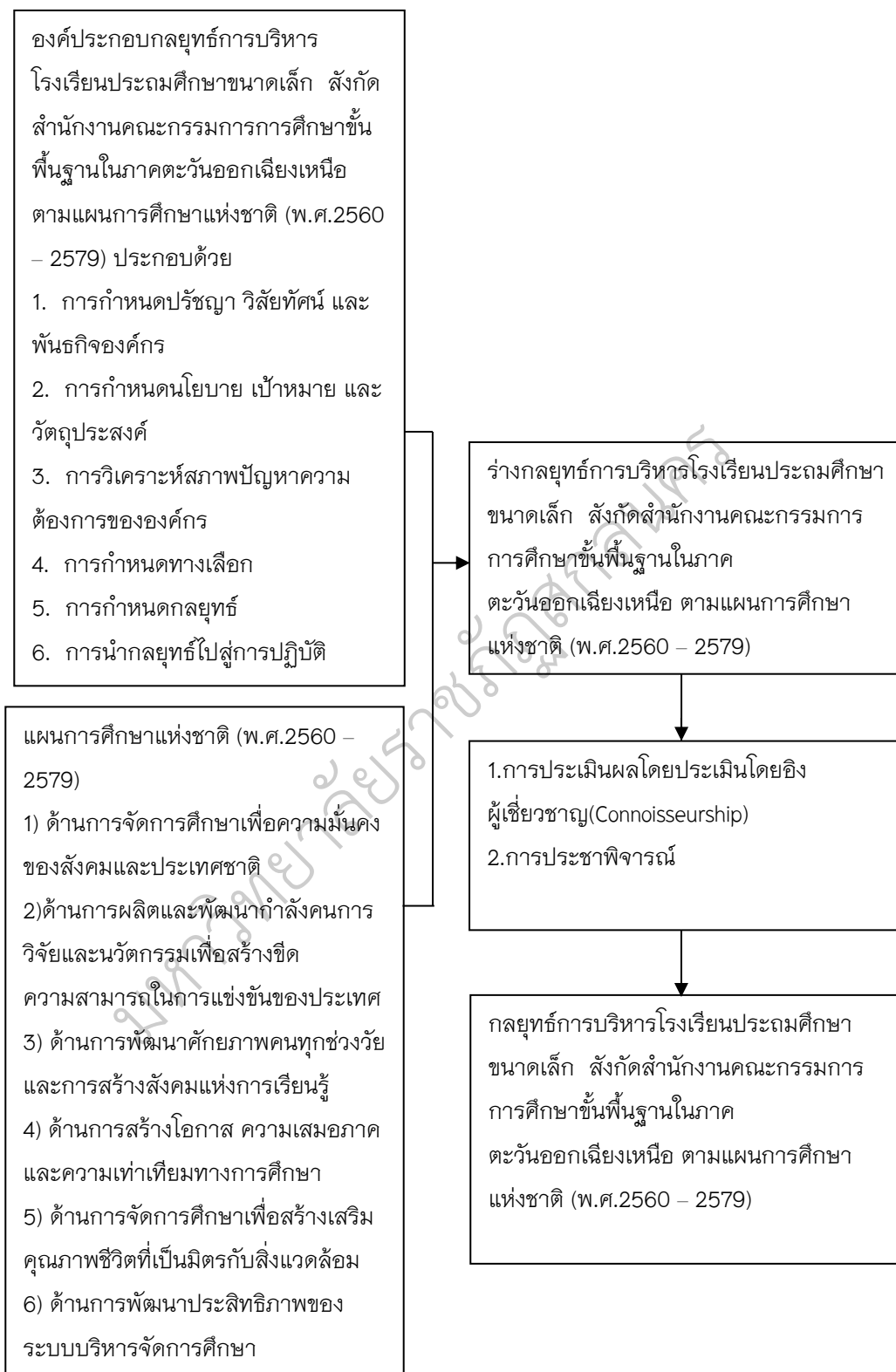
ประชาพิจารณ์ร่างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ชั้นตอนที่ 8 สรุปผล การประเมินผลกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579)

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ระหว่าง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561 ถึงมกราคม พ.ศ. 2562

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการ ศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเบื้องต้น ดังนี้ กรอบแนวคิดของค้ประกอบกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามแนวคิด ของ Hylden(2004)Radigan(2006) Puyear(2008) Shaw(2008)พรพรรณ อินทรประเสริฐ (2550) นงลักษณ์ เรือนทอง(2550) อ่องจิต เมธยะประภาส (2550) คำภีร์ สุดแท้(2553) สมศักดิ์ พิเศษสุทธิกุล(2550) ชัตติยา คังวีสราญ(2552) เฉลิมชัย อ้อเสถียร (2553) สิทธิลักษณ์ สามารถ(2554) วรภัญญาพิไล แกระหัน(2555) ชีรศักดิ์ ปทุมราษฎร์(2556) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2550) แผนการศึกษาแห่งชาติ(2560) และนำมาสังเคราะห์เป็นกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนัก งานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ.2560 – 2579) มีองค์ประกอบกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ดังนี้ 1) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2)ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนการวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถใน การแข่งขันของประเทศ 3) ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่ง การเรียนรู้ 4) ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการ พัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิตยาคมศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิตยาคมศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

1. กลยุทธ์ หมายถึง การดำเนินการ หรือแนวทางขององค์กรเพื่อนำองค์กรการไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบด้วย

1.1 ปรัชญา วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร หมายถึง การกำหนดเป้าหมายกว้างๆ เป็นความต้องการอนาคต ซึ่งกำหนดทิศทางของภารกิจ เป็นความมุ่งหมายในสภาพที่องค์กรมุ่งหมายจะเป็น หรือมีในอนาคต

1.2 นโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ หมายถึง แนวทางหรือกรอบที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินงานหรือปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ

1.3 สภาพแวดล้อมและปัญหาความต้องการขององค์กร หมายถึง การประเมิน แจกแจงและวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้แก่ผู้บริหารและบุคคลภายในองค์กรได้รับทราบ

1.4 ทางเลือกและการคัดทางเลือก หมายถึง เทคนิคในการที่จะพิจารณาทางเลือกต่างๆ ให้เหลือทางเลือกเดียว

1.5 กลยุทธ์และการตัดสินใจกลยุทธ์ หมายถึง การพัฒนาแผนระยะยาวบนฐานของโอกาสและอุปสรรคที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอก

1.6 กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

2. แผนกลยุทธ์ หมายถึง แผนในภาพรวมขององค์กรทุกกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นเป็นปัจจัยที่ชื่อนาคตขององค์กร นำองค์กรไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) หมายถึง แผนระยะ 20 ปีที่กำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดและแนวทางการพัฒนาชาติ เพื่อบรรลุผลตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายการจัดการศึกษาประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

3.1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ หมายถึง การจัดการศึกษาที่ครอบคลุมประเด็นหลักสำคัญที่มีผลด้านความมั่นคงแก่คนในชาติจะส่งผลให้ทุกคนมีจิตสำนึก ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความคิด ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก

ศตวรรษที่ 21 สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสันติและสงบสุข อันจะส่งผลให้สังคมและประเทศเกิดความมั่นคง ดำรงรักษาอธิปไตยและผ่านพ้นจากภัยคุกคามต่างๆ ได้

3.2 ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หมายถึง การจัดการศึกษาที่กำหนดกรอบทิศทางและเป้าหมายการผลิตและพัฒนากำลังคนที่ชัดเจนในสาขาต่างๆ เพื่อการผลิตกำลังคนที่ตรงกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

3.3 ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย การกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มเป้าหมายและทุกช่วงวัย เพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ

3.4 ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสำหรับประชากรเป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ จึงเป็นหน้าที่ ของรัฐในการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยการพัฒนาศูนย์การศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เท่าเทียมและจัดให้มีระบบสนับสนุน และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3.5 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง การศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ทักษะสร้างทัศนคติและความตระหนักแก่ ผู้เรียนและคนทุกช่วงวัยในเรื่องความสำคัญของการพัฒนาและเติบโตในสังคมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถปรับตัวในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติอย่างรวดเร็วและรุนแรง มีคุณธรรม จริยธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม การกระทำของตน และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ การปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิต

3.6 ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา หมายถึง การพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับ

บริบทและความต้องการของสังคม เพื่อให้รัฐสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน และใช้งบประมาณในส่วนที่สามารถประหยัดได้เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อตอบโจทย์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และบริบทที่เปลี่ยนแปลงของสังคมและประเทศ

4. นโยบาย หมายถึง แนวทางที่กำหนดขึ้นอย่างกว้างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ รูปแบบของนโยบายก็คือ ข้อความที่ใช้เป็นเครื่องชี้นำสำหรับการบริหารงานต่างๆ

5. การวิจัยเชิงนโยบาย หมายถึง กระบวนการศึกษารวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่างๆ (recommendations) ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่อาจจะเป็นไปได้ ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในระดับนโยบาย

6. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 120 คนลงมา และเป็น โรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7. การประเมินโดยอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) หมายถึง การประเมินโดยอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เน้นการพิจารณาตัดสินคุณค่า หรือการสรุปความเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง